

Obama Dönemi ABD'nin Güvenlik Politikası

İçeriği Yazan: [Gamze GÜNGÖRMÜŞ KONA](#) [1] Zaman: Çar, 15/04/2009 - 06:00

ABD, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla güvenlik boyutunun ne kadar çeşitlendiğini tam olarak 11 Eylül 2001 saldırılarıyla anlayabilmiştir. SSCB'nin çöküşü birçok çevre tarafından ABD'nin ve Batılı değerlerin önünde hiçbir engelin kalmaması olarak yorumlanmıştır. Bu anlayış kendini özellikle ekonomi alanında göstermiş ve Sovyetler Birliği'nden doğan boşluk ABD ve onun çok uluslu şirketleri tarafından doldurulmaya çalışılmıştır. Hiç şüphesiz, Avrupa Birliği'nin de özellikle Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesini göz ardı etmememiz gerekir. Ancak bu konuya sonra değineceğiz. ABD, sadece ekonomik ve siyasal alanlarda değil ayrıca güvenlik alanında da bu bölgelere doğru bir açılım politikasını gerçekleştirmiştir. İstikrarsızlığın bu bölgelerde olmasını istemeyen ABD, özellikle Doğu Avrupa devletlerinin NATO'ya alınmasını sağlamıştır. Burada ilgi çekici nokta, Varşova Paktı içinde NATO ve ABD'ye karşı cephe alan devletlerin NATO'ya üye olmaları yönündeki gayret ve istekleridir. Başta Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Polonya'nın üyeliğinin kabul edildiği NATO, başta Baltık cumhuriyetleri olmak üzere Doğu Avrupa'daki diğer devletlerin çoğunda kısa bir süre içinde üye olmalarını kabul etmiştir. Burada NATO'nun önemi kendisini açıkça göstermektedir. Soğuk Savaş mantığıyla kurulan bir örgütün kendisini yenileyebilmesi ve yeni tehdit algılamaları ve bölgeleri belirlemesi ve bunlara yönelik politikalar geliştirebilmesi, onu ayırt edici bir niteliğe büründürmüştür. Ayrıca NATO'nun coğrafi uzaklık ya da başka sebeplerden dolayı üye sınırlandırmasına gitmemesi, onu bölgesellikten çıkarıp küresel bir örgüt olma yoluna sokmuştur. İleride belki de Birleşmiş Milletler'in siyasal anlamda sahip olduğu bir role güvenlik anlamında NATO sahip olacaktır. Ayrıca Rusya Federasyonu gibi önceden kendisine rakip olan -SSCB'nin devamı olarak- bir devletin de Mayıs 2002 görüşmelerinde yer alması, NATO'nun etkinliği açısından önemlidir. Çünkü Soğuk Savaşın

Sosyal Medya: [Facebook](#) | [Twitter](#)

bitiminden sonra Rusya Federasyonu, ABD'nin NATO bağlamında yaptıklarını kendi etki alanını daraltmak olarak algılamıştır. Rusya Federasyonu'nun bile NATO'ya yaklaşımında bu denli radikal değişiklikler olmuşsa NATO'nun geleceğinin çok farklı olacağı söylenebilir.

NATO'nun önce Bosna, sonra Kosova'da yaptığı askeri müdahaleler, Soğuk Savaş'ın ardından, ABD'nin barışı sağlama ve koruma yönünde önemli bir rol üstlenebileceğini gösteriyordu. Böyle bir algılamının hayata ne kadar geçirileceği konusu cevap bekleyen sorulardan biriydi. Çünkü özellikle Kosova müdahalesinde Rusya'nın vetosuna rağmen NATO aracılığıyla bu operasyonu gerçekleştiren ABD, kendi çıkarlarıyla birebir uyuşmama durumunda bile süper güç konumunu ve kaynaklarını barışı sağlama adına kullanabildiğini gösteriyordu. ABD'nin NATO gibi uluslararası örgütleri kendi çıkarı yönünde kullandığı sorusu 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra daha farklı bir nitelik alıyordu.

ABD'nin 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra NATO'nun kurucu anlaşması olan Washington Antlaşması'nın 4. ve 5. maddelerini aktif hale getirmesi, yapılan müdahalelerde NATO'nun askeri gücünün kullanılacağını açık bir kanıttı. Artık yeni hedef de belirlenmişti ve siyasilerin ağzından düşmüyordu bu hedef: küresel -ya da uluslararası- terörizm. ABD, uzun bir süreden beri ilk kez neredeyse tüm büyük devletlerin bariz desteğini alıyordu güvenlik hususunda. Rusya Federasyonu, Çin ve Avrupa devletlerinin fiili ya da sözlü desteğini arkasına alan ABD, NATO güçleri eşliğinde neredeyse iki kriz bölgesinin kesişme noktası olan Afganistan'a askeri operasyon düzenleme kararı aldı. Sebebi ise çok basitti: 11 Eylül 2001 saldırılarını El-Kaide'nin yaptığı ileri sürülmüş ve bu örgütün genel olarak faaliyet gösterdiği Afganistan topraklarına müdahale kararı alınmıştı. Terörün artık küreselleştiğinin farkına tamamen varan ABD, terörün ve terör örgütlerinin en yoğun olduğu Orta Doğu'ya doğru askeri etkinliğini hissettirmeye başlayacaktı.

ABD'nin önceden mücadele (pre-emptive strike) anlayışı Bush Doktrini ile hayata geçirildi. Artık potansiyel tehdit oluşturduğu varsayılan her birey, örgüt ya da devlet ABD'nin özellikle NATO bağlamında hedefi olabilirdi. Bu ifadenin konumuz için anlamı büyüktür. Çünkü ABD'nin potansiyel tehdit saydığı ya da sayabileceği birçok unsur özellikle Orta Doğu, Balkanlar, Orta Asya hatta Güney Doğu Asya'da mevcut bulunmaktadır. Bunun en bariz sonucunu ABD'nin "Şer Eksenli" diye nitelendirdiği Irak, İran ve Kuzey Kore'ye karşı uygulamaya çalıştığı politikada görebiliyoruz. ABD'nin Orta Doğu'ya olan bakışına birazdan değineceğiz. Ama öncelikle, ABD'nin Orta Asya ve Kafkaslar bölgesine 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra askeri olarak nasıl yerleşmeye çalıştığını irdelememiz gerekir.

Orta Asya ve Kafkaslar bölgesi Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Rusya ve ABD arasında önemli bir güç mücadelesine tanık olmuştur. Dağılmadan bir süre sonra yayınlanan "Yakın Çevre Doktrini", yönetimde Avrasyacıların etkinliğinin hissedildiğini gösteriyordu. Avrasyacılar, Rusya'nın hayati çıkarlarını bağımsızlığını kazanmış yeni cumhuriyetlerde olduğunu düşünüyordu ve Rusya'nın; Sovyetler'in önceleri egemenliğinde olan topraklardan kolayca çekilmeyeceğini gösteriyordu. Bağımsız Devletler Topluluğu'nun da kurulmasında bu mantık yatıyordu ve Rusya Orta Asya ve Kafkaslarda bağımsızlığını kazanan devletlerin bu toplulukta olmasını istiyordu. Çünkü, Rusya Federasyonu, Büyük Britanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası yüzleştiği sorunla karşılaşmak istemiyordu. Kendisinin çekilmesiyle doğan boşluğun diğer devletler, özellikle ABD tarafından doldurulacağını biliyordu. Bu yüzden bölge devletlerinin eski Komünist Parti üyeleri tarafından yönetilmelerine çabalıyordu. Ayrıca bölge devletlerinin özellikle siyasal açıdan istikrarsız ve ekonomik yönden güçsüz olmaları Rusya'nın çıkarlarıyla bire bir örtüşüyordu. Çünkü bölge devletlerinin istikrarsızlığı Rusya'nın bölgeye müdahalesini kolaylaştıracaktı. Bunun en açık örneğini Ermenistan-Azerbaycan savaşında Rusya'nın aldığı tavırda görüyoruz. Buna karşın ABD'nin bölgeye yönelik politikaları genel olarak Rusya'ya alanını daraltmadığı mesajını vererek bölge devletleriyle ilişkileri güçlendirip ekonomik ve siyasal açılardan bölge devletlerinin Batı ile bütünleşmesini sağlamaktı. ABD'nin bu bölgelerle ilişkilerinde Türkiye önemli bir rol almış ve model ülke olarak bu devletlere de yapılanma hususunda tavsiye edilmiştir. Ne var ki Türkiye'nin bölge ile ilişkileri çok kolay ilerlememiş ve birçok kez Rusya'nın engelleme hatta tehdit girişimleri ile karşı karşıya kalınmıştır. Hatta Rusya çoğu kez Türkiye'nin Çeçenistan'da Rusya aleyhine Çeçenlere destek verdiğini iddia etmiştir. Bu kriz bölgesinde Türkiye'nin etkinliği Rusya tarafından en alt düzeye çekilmeye çalışılmıştır.

ABD'nin bölgeye olan etkisi 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra hissedilir oranda artmıştır. Rusya'nın ABD ile bu saldırılardan sonra ilişkilerini geliştirmesi sonucu ABD, üç önemli devlete yerleşmiş ve askeri olarak varlığını buralara da yaymıştır. Bu üç devlet Türkmenistan, Özbekistan ve

Tacikistan'dı. Rusya ise ABD'ye tanıdığı bu etki alanı sonucu Çeçenistan'da geniş çapta askeri bir operasyona girişmiştir. ABD'nin gücünün bu şekilde genişlemesi özelde ABD'nin genelde ise NATO'nun bölge devletleriyle ilişkilerinin çeşitlenmesine ve artmasına yol açmıştır. NATO artık Trans-Atlantik çizgilerini iyice aşmış ve küresel terörizmin odaklandığını iddia ettiği ve kriz noktasıyla çakışan hemen her noktaya askeri olarak ulaşma hedefi ve çabasına girişmiştir.

Bu arada değinilmesi gereken önemli noktalardan biri de Güney Doğu Asya'da bu saldırılardan sonra ABD'nin bölgede yaptığı siyasal tercih değişiklikleridir. ABD, Soğuk Savaş boyunca Sovyetler Birliği, Çin ve Hindistan'ı yakından takip etmiştir. Bu üçlünün ABD'ye karşı oluşturacağı herhangi bir ittifak ABD'nin tamamıyla kaçındığı bir durum olmuştur. ABD, bu politikasını Soğuk Savaş sonrası dönemde de devam ettirmiş ve özellikle Hindistan ile ilişkilerini dengede tutmaya çalışmıştır. Bu yüzden, Hindistan ile Pakistan arasında yaşanan Keşmir sorunu ve nükleer silahlanma gibi konularda genel olarak tarafsız görünmeye ya da bazen kısmen de olsa Hindistan tarafında olmaya çalışmıştır. Fakat 11 Eylül saldırılarından sonra Pakistan ve ABD arasında yaşanan yakınlaşma, iki bölge gücü arasında yaşanan sorunlarda ABD'nin Pakistan'a destek verebileceği izlenimini doğurmuştu. Ne var ki başta da belirtmeye çalıştığımız gibi ABD, muhtemel bir Rusya-Çin-Hindistan yakınlaşmasından kaygı duyduğu için Pakistan ile kısa dönemli bir ittifaka rağmen Hindistan'ı göz ardı etmemeye çalışmıştır ve iki bölgesel gücün sorunlarına çözümden ziyade sorunların çatışmasız devam ettirilmesi şeklinde bir politika uygulamaya özen göstermiştir. Yani ABD'nin burada uyguladığı politika kısmen değişmekle birlikte Soğuk Savaş'ın izlerini ana hatlarıyla devam ettirmektedir.

Son olarak ABD'nin Orta Doğu politikalarındaki değişikliği 2003 Irak operasyonunu ve sonrasında yaşanan gelişmeleri temel alarak irdelemeye çalışalım. Bu müdahale ABD'nin tarihinde çok nadir rastlanan bir şekilde gerçekleştirilmiştir. ABD, herhangi bir uluslararası örgüte başvurmadan kendine yakın birkaç müttefikiyle askeri operasyona girişmiştir. Birleşmiş Milletler'in veto sistemine takılmış ve arkasına İngiltere'yi de alarak askeri müdahaleyi başlatma kararı almıştır. Bunun yanında NATO'da özellikle başını Fransa'nın çektiği Avrupalı üyelerin engeline takılan ABD, kararlılığını tüm dünyaya göstermek adına Irak'a girmiştir. Müdahale esnasında Amerikan yöneticilerinden George W. Bush, Rumsfeld, Wolfowitz, Powell gibi isimler teröre destek verdikleri ve bazen de kitle imha silahlarına sahip oldukları iddiasıyla Orta Doğu'nun iki önemli devletine tehdide varacak açıklamalarda bulunmuşlardır. ABD, kriz bölgelerinden biri olarak tanımladığı Orta Doğu'ya askeri olarak müdahale tehdidinde bulunmaktan çekinmiyordu. ABD'nin Soğuk Savaş boyunca destek verdiği Saddam Hüseyin yönetimi gibi otoriter bir hükümeti devirme çabası ve bunu başarmış olması, bölgedeki diğer otoriter hükümetler tarafından da ileride kendilerine karşı alınabilecek olası önlemlerin varlığını gündeme getiriyordu. Mevcut durumda; Suriye'nin, İran'ın ABD'den duyduğu tedirginlik ancak ABD'nin Soğuk Savaş boyunca Orta Doğu'daki rejimlere karşı yürüttüğü anlayışı ve politikayı radikal bir şekilde değiştirdiği gerçeği ile açıklanabilir. Şimdi ise biraz bekleyip Başkan Obama'nın uygulayacağı güvenlik politikalarını ve Türkiye'ye olası etkilerini analiz etmek gerekmektedir.

Gamze.Kona@PolitikaDergisi.com [2]

Yorumlar

Kaynak URL (06/05/2024 - 06:25 tarihinde yazdırıldı):

<http://politikadergisi.com/makale/obama-donemi-abd%E2%80%99nin-guvenlik-politikasi>

Bağlantılar:

Sosyal Medya: [Facebook](#) | [Twitter](#)

[1] <http://politikadergisi.com/pd-uye/gamze-gungormus-kona>

[2] <mailto:Gamze.Kona@PolitikaDergisi.com>